

Privredno - kulturne
Matice
za Sjevernu Dalmaciju

Privredno-kulturne
Матице
за Сјев. Далмацију

Godišnja pretplata za našu državu 40 din., za Ameriku
2 dolara, a za ostalo inostranstvo 80 din.
Članovi Matice dobivaju list besplatno!
Primjerak 1 din.

Шибеник, 25 Фебруара 1932.
БРОЈ 123. ГОДИНА IV.

Vlasnik Privredno-kulturna Matice za Sjevernu Dalmaciju
Uređuje Sekretarijat Matice.
Telefon br 63. — Broj ček. računa 38.242.

Odgovor Narodnog Pretstavništva na prestolnu besjedu Nj. V. Kralja

Donosimo odlomke iz odgovora na prestolnu besjedu Nj. V. Kralja, koju je „Glas“ donio u prošlom broju. Novine su donijele vijest, da je bilo povjerenje g. dru Urošu Desnici, članu užeg odbora za sastavljanje odgovora, da sastavi osnovu odgovora. Nama je drago što je predsjednik naše Matice učestvovao među prvima, kad je trebalo iznijeti i naglasiti hitne narodne potrebe. On ih je mogao tim pre osjetiti, što i sam štovi u vezi sa selom, živeći velik dio vremena u svom Islamu, pa znao kakvim se mukama danas poljoprivreda nalazi.

...Potrebno je uprostiti i preurediti našu državnu upravu, a isto tako i banovinsku i općinsku samoupravu. Štednju provoditi svuda i na svakom mjestu jer, je preka potreba da poreski tereti odgovaraju stvarnom narodnom dohotku, odnosno smanjenju finansijske moći naše privrede.

Treba čuvati stabilnost našeg narodnog novca, jer je to preduslov za konsolidovan privredni život i samo, ako imamo stalno mjerilo vrijednosti, moći će naš privrednik i zemljoradnik da zna koliko prima za svoj posao.

Najveća pažnja mora se posvetiti organizaciji poljoprivredne proizvodnje, njenom usavršavanju prema potrebama svjetskih pijaca. Poljoprivrednu proizvodnju treba uputiti novim pravcima.

Čuvanje starih i otvaranje novih tržišta za naše poljoprivredne proizvode i dobro smišljena organizacija njihovog izvoza mora da bude jedan od glavnih zadatak naše državne politike.

Narodno Pretstavništvo pozdravlja kao jedan korak za očuvanje kupovne snage našeg zemljoradnika i rad na uvođenju preferencijalnih carina na agrarne proizvode.

Radi očuvanja i održavanja kupovne snage zemljoradnika treba ukloniti razliku između cijena poljoprivrednih i industrijskih proizvoda i prilagoditi uslove ekonomske aktivnosti drugih privrednih grana konjunkturi agrarnih proizvoda.

Čuvanje i održanje kupovne snage zemljoradnika postići će se omogućavanjem primjerene cijene njegovih proizvoda. Seljak mogao bi svoje proizvode prodavati i po nižim cijenama ali samo pod uslovom, da može kupovati svoje potrebe po srazmjerno niskim cijenama.

Podizanje zemljoradnika, pomoći će Kr. vlada i Narodno pretstavništvo ako se poljoprivredni kredit, čije je organizovanje, blagodarci u prvom redu Vašem Veličanstvu, započelo osnivanjem Privilegovane agrarne banke, dalje razvije i razradi.

Našem zemljoradniku treba omogućiti da iskoristi kredit pod normalnim uslovima, koji odgovaraju rentabilnosti njegove proizvodnje.

Poljoprivredni kredit treba razvijati iz novih izvora i javnih sredstava i iskoristiti kredite kod ustanova kao što je Narodna banka, a koji stoje

po zakonu na raspoloženju za ovu svrhu.

Zadružni kredit treba razvijati u što jačem stepenu.

Oslobađanje seljaka od zeleniških obveza i pretvaranje nepodnosivih skupih dugova i obaveza, koje će odgovarati pogoršanim privrednim prilikama, bit će stalna zadaća Narodnog Pretstavništva, koje očekuje konkretne predloge Kraljevske vlade, u tom pogledu. Dugoročni hipotekarni kredit valja postaviti na široku i zdravu osnovu i nastojavati da se nabave sredstva, bilo domaćeg, bilo stranog porijekla.

Zahvaljujući Vašem Veličanstvu doneseni su važni socijalno-agrarni zakoni o likvidaciji agrarne reforme u sjevernim, južnim i zapadnim krajevima. Time je ostvareno načelo, da zemlja pripada onome ko je radi. Razrješenjem feudalnih odnosa oslobođeno je konačno preko stotinu hiljada nacionalnih porodica. Stvoreni su uslovi za zdrav razvitak našeg sela.

Narodno Pretstavništvo očekuje, da Kraljevska vlada što prije uvede u život i ubrza izvođenje tih zakona, jer će onda biti ostvareno osnovno načelo agrarne reforme: da zemlja pripada zemljoradniku.

Kao što je zdravo načelo da zemlja pripada zemljoradniku, tako je isto i državna potreba da zemlja bude sačuvana za zemljoradnika, i da ona ostane u njegovim rukama. Narodno Pretstavništvo očekuje od Kraljevske vlade da podnese u što kraćem roku predloge o shodnim zakonskim mjerama.

Narodno Pretstavništvo stoji na stanovištu nacionalne solidarnosti, smatra, da treba raditi na razvijanju svih grana privrede i stvoriti pogodne uslove za rad, a naročito u pasivnim krajevima, i da treba pomagati prerađivačima domaćih proizvoda zanatstvom, kao i u onim industrijama, koje prerađuju domaće sirovine i služe zadovoljenju domaćih potreba. Trošenjem domaćih proizvoda čuvamo narodni novac u zemlji za potrebe naše privrede.

Priznajući potrebu razvijanja nacionalnog kapitala, Narodno Pretstavništvo smatra da treba spriječavati svaku njegovu zloupotrebu na štetu radne snage i narodnog zdravlja.

Zaštita rada i osiguranje života svih radnih slojeva prema načelima socijalne pravde, jeste jedan od zdravih uslova za dalji razvitak naše privrede.

Načelo narodne solidarnosti nameće nam dužnost, da se, u ovoj svjetskoj krizi, tereti rasporede podjednako na sve slojeve naroda i da se vodi računa u finansijskoj politici o ravnoteži interesa između zemljoradnje i industrije.

Narodno Pretstavništvo naročito pozdravlja i očekuje ustanovljenje Privrednog vijeća koje ima da udruži glavne pretstavnike našeg privrednog života na korisnom poslu davanja stručnog mišljenja Kraljevskoj Vladi i Narodnom Pretstavništvu.

Narodno Pretstavništvo vjeruje, da će naša zemlja moći, zahvaljujući svojoj privrednoj strukturi, da prebrodi smišljenim radom i zakonodavstvom za zaštitu seljaka, svoju privrednu krizu pod mudrom Vladavinom Vašeg Veličanstva i uz saradnju Kraljevske vlade i Narodnog Pretstavništva i da će naša narodna privreda izaći iz ove

faze svjetske privredne depresije zdrava i sa lijepim izgledima na budućnost.

Vaše Veličanstvo proklamovalo je načelo štednje i dužnost je cijelog naroda da prihvati taj visoki poziv u čitavom svom životu. Samo štednja će spasiti svakoga od pretjeranog saduženja. U vremenu privredne krize ne mogu se zadovoljiti sve potrebe nego treba zadovoljavati najpreče. Samo štednjom i radom svaki pojedinac može da spasi ne samo sebe nego da pomogne i cjelokupnoj privredi da se ova teška kriza prebrodi.

Naš glavni cilj

„Neophodno je potrebno da zadružne ustanove izrastu iz njedara samoga naroda, slobodnim i prirodnim putem: potrebe u danom momentu treba da daju pravac rada ovim ustanovama“
Rajfazen

Gornjim riječima utvrđuje se jedna velika istina u narodnom radu sa strane „oca zadrugarstva“ u Njemačkoj, pa i u cijelom svijetu, koji je dugo godina tražio načina, kako bi se najlakše moglo pomoći seljaku. On je poslje dugih lutanja u tom nastojanju otkrio i utvrdio osnove, koje danas vrijede ne samo u Njemačkoj, gdje je Rajfazen utemeljio zadrugarstvo, i u Evropi, kuda se je proširilo, nego u cijelom svijetu, gdje je zadrugarstvo te vrste doprilo i uhvatilo korijena.

Ne samo u zadrugarstvu već u cjelokupnom razvoju, privrednom i društvenom, utvrdilo se je pravilo, koje je postalo jedno načelo u razvoju čovječanstva, da samo one ustanove mogu uhvatiti korijena u ljudskom društvu, koje vode računa o potrebama i shvaćanju samoga naroda.

Samo Hrišćanstvo, koje se javlja ne samo kao zemaljska, svjetska nego kao svemirska pojava, ukorjenjivalo se je kod raznih naroda, u prvim počecima, kao kalem na običaje, koji su vladali, a s obzirom na način mišljenja i na duhovne težnje jednoga naroda.

Naročito ovo važi za one ustanove, koje ostvaruju svakodnevne potrebe, koje služe čuvanju i razvoju čovjeka, sa njegovim tjelesnim i duhovnim potrebama. Privredni i kulturni razvoj kao svoje osnovno pravilo traži, da se na prvom mjestu razumiju potrebe, kojima se hoće da udovolji. Za vaspitanje i prosvjećivanje naroda prvi je preduslov, da se pride bliže ljudima, da se razumiju njihove težnje, da se probudi njihova inicijativa i aktivnost, jer bez toga nema napretka, razvitka, blagostanja ni sreće.

Njese ljudi lutke, da se pokreću i da se s njima manevriše prema zamislima ni najgenijalnijih ljudi, ako ovi nemaju dovoljno veze sa narodnim životom i ako svoj rad ne temelje na saradnji sa narodom.

Naš je glavni cilj stvaranje kulture

sela, bez čega ne može biti ni materijalnog blagostanja, a ovo se ne može ostvarivati bez aktivnog učešća samoga naroda.

Naći ljude u narodu, kod kojih nijesu zamrle sve vrijednosti, pa s njima zajedno stvarati napredak, koji se njih i tiče, a od čega zavise i povoljniji uslovi razvitka cjelokupnoga naroda, ukazuje se kao prvi cilj narodnoga rada.

Nema pitanja, o kojem naš čovjek sa sela ne razmišlja, koja ima veze sa njegovim životom, a u njegov način mišljenja mora se čovjek uživiti, ako hoće da pomogne njegovom razvoju.

Naš najbolji posmatrač i poznavalac narodne duše Jovan Cvijić iznosi jedan slučaj, kad je zanoćio u planini sa jednim bosanskim seljakom, koliko se je iznenadio kad mu je otkrio bogatstvo i ljepotu duše taj priprosti čovjek, u planinskoj osamljenosti, jedne ljetne noći, pune tajanstvenih strujanja.

U svakom našem selu mi imamo ljudi od velikih vrijednosti, ali nelakazanih, dovoljno neopaženih. Veličina poziva narodne inteligencije i jeste u tome da iznađe, pride i razumije takove ljude. Bez toga ne može biti uspjeha, i bez toga se narodni rad osniva na lažnim osnovama.

Sa ovoga stanovišta posmatrano osjeća se odvratnost prema kakvom naduvenom brbljavom, neozbiljnom i pokvarenom „inteligentu“, koji sav „narodni rad“ shvaća u smicalicama, smutnjama i prenošenju lažnih izvještaja, sa važnom pozom i temperamentom, kao da na njemu počiva sudbina naroda.

Nije naš cilj pretresanje ni spoljne ni unutrašnje politike, nego razradivanje i u narodnom životu ostvarivanje onih ustanova, koja podižu zdravlje, moral, imovinu i cjelokupan život našeg sela. Hoće li to biti u općem prosvjećivanju i tečajevima, ili u raznim zdravstvenim i privrednim organizacijama ili u raznim pokretima sokolskim, antialkoholičkim ili u drugim pravcima narodnog rada — zavisi od toga kakav je rad gdje potrebiti mogućan i najlakše provediv.

Sve što služi tom razvoju mor-

se jačati i učvršćivati i uklanjati s puta sve što mu smeta u moralnom, kulturnom i privrednom pogledu.

Kroz naše krajeve već godinama struji to novo shvaćanje i ostvaruje se na mnogim mjestima, sa žrtvama i samoprijegom pojedinaca, prezrenih radi ovog rada od tobožnjih „voda“ narodnih, koji ne mogu shvatiti suštinu ovog rada, pa naša nastojanja oko vaspitanja narodnog prosuđuju kao boljševiziranje masa i radi iznošenja istina pred narod traže li su primjenu zakona o zaštiti države, kao što je na pr. uradila jedna općina. Oni neće da shvate ni težnje Nj. V. Kralja i cjelokupna nastojanja, da se u slobodnoj državi stvara kulturni i napredan narod, već su velikim dijelom sačuvali mentalitet mletačko-austrijsko-turski o podjeli naroda na raju i na izabranu „gospodu“ čiji se i zločini, koje svak vidi, ne smiju iznositi pred masu, koja mnogo više vidi i zna nego što se misli, samo što to više povećava, ako joj se ne kaže pravo stanje stvari i sablažnjava se više sa zatrpavanjem, nego sa žigosanjem, kojemu je cilj liječenje.

I vaspitanje narodno i njegov opći napredak traži, da se pred narod istupa samo sa istinom, da se ukloni onaj zlokobni jaz, koji dijeli naše društvene redove.

Ne može svoju ulogu u narodnom životu izvršiti nikakva ustanova, ako je narod ne prihvati kao svoju, a nikad je neće svojatati ni prigrliti, ako se istini ne gleda otvoreno u oči, ako se ne prati svaki pokret narodnog života i svaki titraj narodne duše, ako razne ustanove ne nađu odziva u njedrima samog naroda, a nači ga ne mogu, ako ih ne vode ljudi velike čestitosti.

To je bio glavni cilj naših zajedničkih nastojanja u oslobođenoj Otadžbini i k njemu ćemo ići i unaprijed, znajući da se tako najbolje služi svojoj Otadžbini, a i dosadašnji uspjeh ovog rada bar po nekim našim selima učvršćuju nas u uvjerenju, da tim putem nastavimo, pa makar nas sa svim mogućim smetnjama srećali oni, koji bi trebalo da nas pomažu.

To je uvjerenje ravno religiji, od kog nas ništa u životu ne može odvratiti i pored savjetovanja kao što je, primjera radi, ono jednog mnogo hvaljenog načelnika, da narod treba vaspitavati sa kundakom i hvatajući ga za gušu.

Lazar Matić

Vinogradi u dunav. banovini

U dunavskoj banovini bilo je god. 1931 54.000 hektara, a proizvedeno je vina oko 2 milijuna hl. Najviše vinograda ima u okolici Vršca.

Прослов

на светосавској забави у Врлици

Поштоване госпође и господо!

Неблагодарна је судбина пратила нас Лужне Словене. Одака примисмо хришћанство, као данас стално прати гњев одбаченог и за то ваљда на нас расрђеног, нашег старог громовника Перуна, те се увијек налазимо међу унакрсним стријелама. Ми смо стално на ударцу валова долазили они од Рима или од Цариграда. Па и сваки обрадук између истока и запада, стално се је разрачунавао или преко нас или по нама, и то нас је њихово ривалство толико нажумљило, да се ми ни данас не можемо да исправимо како треба. Слична судбина пратила је и нашу браћу Чехословаке.

Privredno vijeće

Po članu 24 Ustava ustanovljuje se Privredno vijeće kao savjetodavno tijelo u pitanjima privrednim i socijalnim, koje će na traženje Kraljevske vlade ili Narodnog predstavništva davati svoje stručno mišljenje. Privredno vijeće sačinjavaju predstavnici privrednih redova, stručnjaci u privrednim i ekonomskim pitanjima. Način sastava i poslovanja Privrednog vijeća određuje naročiti zakon. U skladu sa tom odredbom ustava vlada je izradila i Narodnom predstavništvu na odobrenje podnijela zakonski prijedlog o Privrednom vijeću. Po to tome prijedlogu Privredno vijeće ima 60 članova. Sve njih postavlja predsjednik Ministarskog savjeta i to: 24 iz redova poljoprivrede, zadrugarstva i šumarstva, 16 predstavnika trgovine, industrije i zanatstva, pomorstva, bankarstva i rudarstva, 15 predstavnika javnih privrednih radnika i stručnjaka (pravnik, ljekara, inženjera, novinara) i 5 predstavnika radnika i privatnih namještenika. Privredno vijeće sastaje se na poziv vlade i davati mišljenja o stvarima, o kojima ga vlada bude pitala.

U zakonskom prijedlogu podjeljena su mjesta u Privrednom vijeću tako da se nije dovoljno uvažila snaga pojedinih privrednih redova i njihova važnost u narodnom gospodarstvu. Stoga se i dogodilo, da je poljoprivreda i šumarstvo dobilo 24 predstavnika, dakle nešto više od trećine, iako je taj red privrednika u državi apsolutno najbrojniji i po važnosti najglavniji. S druge strane radnicima i privatnim namještenicima dato je svega 5 mjesta, dok je javnim radnicima dato tri puta više. A trgovini, industriji, zanatstvu, pomorstvu, bankarstvu i rudarstvu svima zajedno dat je samo jedan predstavnik više nego javnim radnicima. Narodni poslanici Šurmin i Andelinović, pri pretresu toga zakonskog prijedloga u Narod. skupštini, predložili su neke izmjene. Oni su tražili, da se broj predstavnika poljoprivrede, zadrugarstva i šumarstva sa 24 povisi na 30, da se radnicima i privatnim namještenicima dade još jedno mjesto, tako da bi ovi imali 6 predstavnika, i da se broj predstavnika trg., industr., zanatstva itd. smanji od 16 na 12, a broj predstavnika javnih radnika od 15 na 12. Još su oni tražili, da članove Vijeća ne imenuje predsjednik vlade, nego da ih biraju privredne komore; predsjednik vlade da postavlja samo članove iz redova javnih radnika. Narodno predstavništvo će kroz kraće vrijeme pretesti zakonski prijedlog, te se možemo nadati, da ćemo brzo vidjeti Privredno vijeće na

poslu. U Privredno vijeće polažu se velike nade, i sa svih strana. Mnogi misle, da će Privredno vijeće krizu ublažiti, ako ne i sasvim odstraniti, pa mu pridavaju veći značaj nego što ga ono u stvari ima. Mi bi, pak, bili zadovoljni, kad bi Privredno vijeće

uspjelo da pravilno shvati naš ekonomski problem, i da se u donošenju mišljenja i davanju savjeta bude rukovodilo ne interesima nekih mogućih pojedinaca i izvjesnih privrednih organizacija, nego stvarnim potrebama najbrojnijih privrednih redova.

Здравствени покрет

Здравствено задругарство и привредна криза

Цио привредни живот, а нарочито пољопривреду, притискује тешка криза. Она се истиче нарочито падом цијена пољопривредних продуката, услед чега пољопривредник све теже може да задовољава потребе, које треба плаћати у новцу. Која нам средства стоје на располагању ради ублажавања опште невоље? Много их нема, али је најпоуздавије удруживање у циљу јевтинијег добављања свих потреба и што повољнијег уночавања онога, што се продаје. До сада се показало да је за сељака најцјелиходније удруживање — задругарство.

Здравствено задругарство узима јаког учешћа у ублажавању опште кризе. Његов утицај је у толико осјетнији, што ублажава и штити баш у највећој невољи, у питањима здравља и живота. Међутим, оно данас још није развило своју пуну дјелатност. Данас више него икада морамо тежити да Здравствене задруге помогну што ширим слојевима и да у свим правцима живота и рада допринесу олакшању. Има начина да оне јевтиније пруже лекарски преглед и лијекове својим члановима. Има начина да здравствене задруге развију и друге облике свога рада, те да на тај начин још више заштите своје чланове. На те начине ми већ одавна указујемо сваком приликом. Појевтинити лијечење и лијекове могу задруге гдје задругари уредно мјесечно уплаћују свој улог. Тај мали допринос (недјељно динар и двадесет пара), када га сви задругари редовно уплаћују, омогућава задруги да може најјевтиније дати лекарски преглед, лијекове, и да може поред тога сваког мјесеца стављати у своје фондове потребне суме. Један мали рачун ово најбоље показује: задруга која броји 500 члапова има од мјесечних улога 2.500 динара. Таква задруга може да пружи лекарски преглед у задружној прегледаоници за 8-10 динара. Поред тога она може у фонд да уноси сваког мјесеца 500 динара. Задруга која броји 1000 задругара, који свој улог редовно уплаћују, може пружити

жители задругарима лекарски преглед у задружној амбуланци за 5 до 6 динара, а при том остављати у фонд по 1000 динара мјесечно. Тако радећи задруге успијевају да у највећој мјери олакшају тежак положај земљорадника и омогућају му да се лијечи и онда када је у оскудици.

Да би смо пак омогућили што већем броју грађана да ступају у здравствене задруге и да се користе овим повластитама, треба учинити да удво буде што мањи. То се може учинити одлуком скупштине.

Савез је овај начин олакшања и појевтинавања живота препоручио задругама, које га још нису увеле. Оне ће то безусловно учинити још на овогодишњој скупштини. Свјесним задругарима није потребно доказивати вриједност и важност таквог начина рада. Он је и сувише јасан и може свакога убједити да у највећој мјери појевтина све услуге које задруга може да пружи својим задругарима.

Зато су овогодишње скупштине здравствених задруга од великог значаја.

ISPRAVAK

U prošlom broju „Glasa“ izašla su tri dopisa „Iz narodno-crkvenog života“. Kao što je u početku, nad dopisima spomenuto, redakcija je imala u rukama više dopisa, od kojih je neke poslala u štampu i pomjetnjom i greškom pri otpremi, poslala je i prvi dopis u kome je izišao i ovaj pasus: „Vatrogasci koji su s revnošću gasili svaki plamen života, koji su Crkvu pretvorili u jedan mrtvi automat, zaveli bezočni protekcionizam na korist nespособnih i beskarakternih, zaveli špijunažu, spell crkveni život u kućine, otrgli ga od Boga i naroda. Središnju crkvenu vlast pretvorili u sitničavi biro matičnih formalnosti i za kažnjavanje i maltretiranje skromnih sveštenika za kojekakve bagatelarne propuste, a podržavanje i honorisanje moralnih propalica i delikvenata i tome slično“. Kako se list štampa u Šibeniku a ne u Kninu (gdje je redakcija), to nije bilo u mogućnosti da se ova greška na vrijeme opazi. Redakcija ovim izjavljuje da iskreno žali što je tim člankom nanosena teška uvreda Eparhijskoj Vladi i desolidariše se od njegove sadržine.

Za redakciju „Glasa“:
Dr. Ivan Grčić

тсалност српске цркве, тај велики и не само за Немањина државу него и за нашу целокупну нацију судбоносни циљ, није се он ограничио једино на организацији своје цркве него је у исто доба он био и велики државник, дипломат у пуном смислу ријечи, наш Ришеље (Richelieu), јер је у многим и тешким питањима унутарње и вањске политике, унутрашњих и вањских трзавица св. Сава био први и најбољи савјетник своје оцу и својој браћи; а тих трзавица било је онда и сувише, јер и у Немањина држави било је доста Гвелфа и Гибелина, — похлепне властеле која је распривала мржњу и међу рођеном браћом — због својих интереса. Можда је баш због тога и Саву Немањина задесила судба многих великих државника и

генијалних људи, те је и он оставио своју државу и омиљелу своју Жичу, па се дао на далеки пут — све до Багдада. По свој прилици ту лежи узрок те је св. Сава умро ван своје отаџбине.

Св. Сава Немањин био је и први наш књижевник, он је отац наше књижевности. Његовим настојањем подигнут је Хилендар на Атосу и у њему је он писао. Његовим трудом Хилендар постао је расадником наше старе књижевности. Не само Хилендар него и Студеница, Жича, Високи Дечани, као и други дивни манастири, поносни су свједоци наше средњовековне културе, јер су уз молитву ширили писменост, његовали књижевност и очували у народу националну свијест.

И као што наша браћа Чеси за

Здравствено вадр. у иностранству.

I. У Бугарској је основана прва Здравствена задруга

„Informations Cooperatives“, лист који издаје Интернационални биро рада у Женеви, доноси задружне новости из цијелог свијета. Здравственом задругарству овај лист посвећује нарочиту пажњу и редовно доноси новости из његовог живота и рада.

У свом последњем 129 броју за 1931 год. „Informations Cooperatives“, доноси ове новости из Бугарске:

Оснивање задружне болнице у Бугарској.

„На иницијативу групе лекара истакнутих чланова мјесног земљорадничког задружног покрета и других личности, основана је у Бургасу, пристаништу на Црном мору Здравствена задруга, чији је главни задатак оснивање задружне болнице, а затим и популарисање принципа хигијене и општа заштита здравља.

Потребна средства за стварање ове прве задружне болнице створена су од удјела. Задругарски удео износи 100 лева, а колективни (друштвени) удео износи 1000 лева, будући да су друштвени (колективни) чланови: задруге, срезови, општине, народне читаонице, установе школске и духовне, добротворне и сва друга друштва и кредитне установе. Болница ће убирати болничке трошкове и она ће моћи примати помоћи, прилоге, легате и зајмове.

Главна скупштина бира Управни одбор, састављен од 9 чланова, одређује лекара — управника и на основу његовог мишљења поставља лекаре и остало особље болнице.

Чиста добит дијели се овако: 25 посто резервном фонду, 10 посто за друштвене циљеве, 40 посто за проширење установе, 10 посто за обнављање намјештаја и инструмената, 10 посто за лијечење сиромашних болесника и 5 посто пензионерском фонду.

Болница ће примати не само своје чланове, који, у осталом уживају нарочите повластице у цијенама, већ и чланове других задруга, које ће за њих гарантовати, и публику у опште.

Оснивање овакве болнице пружа користи како лекарама и болесницима, тако и друштвима.

Лекарама се пружа могућност да се за вршење свога позива не морају бринути да набаве скупочијене инсталације, јер у задружној болници имају потребне клиничке услове за научна истраживања.

Болесници ће уживати умјерене

цијене и користити се тиме што ће њихове стручне организације или задруге моћи учествовати у плаћању трошкова за лијечење својих чланова, што ће их лијечити стручни лекари или што ће њихов лекар моћи сарађивати са болничким лекарама. Тиме ће моћи избјећи често врло скупе приватне болнице и наћи у новој болници установу од опште користи, ма да она не припада држави.

Што се тиче друштва (задруга, уреда за осигурање радника, хуманих друштва итд.), она ће имати користи што ће у задружној болници наћи своју сопствену установу, чија је основа да штити њихове интересе и интересе њихових чланова.

Здравствено задругарство Југославије, гдје је оно прво поникло и развило се у нов народни здравствени систем, топло поздравља оснивање прве здравствене задруге у Бугарској, са надом да ће конструктиван рад на заједничким основама допринијети зближењу народа.

II.

Мишљење једног индијског здравственог организатора о Здравств. задругарству

Др. Хари Тимбрес, подрјетлом Американац, шеф је здравствене службе у једној области у Бенгалу (Индија). Он је прошле године посјетио здравствене задруге у нашој земљи, проучавајући њихову организацију и рад. Том приликом дошао је у додир са многим здравственим задругама, који се сигурно још живо сјећају овог симпатичног Американаца, који је био јако изненађен и задовољан њиховим дјелом.

На повратку у Бенгал, Др. Тимбрес је упутио Управнику Савеза мјеродавне оцјене рада здравствених задруга.

Сантиникетан, Бенгал, Индија
25 новембра 1931

Драги Др. Шнајдер,

Молим Вас да ми опростите, што Вам нисам тако дуго писао. Од оног интересантног дана, који сам провео са Вама у разгледању здравствених задруга, ја сам готово непрекидно био на путу. Ја нећу лако заборавити тај дан, јер је он за мене био пун интересантности и вриједности. Ја мислим да у свијету не постоје неке друге здравствене организације, које могу у толикој мјери да задовоље потребе сеоских општина, како то чине југословенске здравствене задруге.

Ми покушавамо да створимо неколико здравствених организација

своју националну свијест имају да захвале своје великоме учитељу и реформатору свештенику Јану Хусу чији је дух заиста допринио слободи чехословачког народа као и оном ауторитету који данас њихова држава ужива, и као што је родољубиви владика Штросмајер ударио темељ савременој хрватској просвјети задахнувши је духом југословенства, тако је и св. Сава својим генијалним радом и способностима, својим силним духом допринио свему ономе што ми данас имамо.

Синан папа па Врачару спалио је кошти св. Саве, инквизиција спалила је на лојачи жива Јана Хуса, а бечки ћесар у Бјеловару назвао је лујаком једног Штросмајера. Непријатељи Словенсва увијек су спремни били да огњем и мачем

униште све што словенски мисли и осјећа.

Свети је Сава у своје доба над мртвим костима свога родитеља измирио браћу своју Стевана и Вукана. Нека и дух св. Саве Немањина и дух владике Штросмајера срцем и духом уједини и наш народ, те да наша млада држава и наше Југословенство оживи новим животом, узнапредује младеначким полетом и процвјета смиљем и ковиљем, Јамством нам је за то наш дични „Соко“ — што нам је долето из домовине Јана Хуса те раширило своја крила у народу св. Саве и Штросмајера, „Соко“ који нам приређује и ову „светосавску вечер“ те нам свима младеначким духом кличе: „Здраво“

М. Т.

овдје, у нашој малој индијској покрајини, на истим принципима, иако економски услови код нас нису тако добри као код Вас. Ми се не можемо надати да ћемо створити тако изграђену организацију каква је Ваша, али ја мислим, да ћемо бити у стању да нешто учинимо у том правцу.

Ја сам послао један кратак чланак о здравственим задругама једном медицинском часопису, који излази у Индији. Кад се мој чланак појави ја ћу Вам послати једну копију.

Молим Вас да ме обавијестите о Вашем раду, а ја ћу Вас обавјештавати о нашем, кад исти будемо почели.

Дубоко сам Вам захваљан за све што сте учинили да мој пут буде користан и интересантан и желим још лепшу будућност Вашем одличном раду.

Ваш искрени,
Хари Тимбрес.

Задружни теčaj за селјачке околце задарске

Сада се у Книну, у полјопривредној школи одржава задружни теčaj за селјачке околце задарске, јер је у оном крају стање наших села врло теško, пак их треба упућивати, да се удружују те да се удружени лакше испомажу.

Из општине „Равних Kotara“ има 12 људи на теčaju, из Земуничке три, из Нинске два и један са отока.

Предаванја одржавају претставници Задружног saveza, Задружне матице и Привредног saveza.

Сада ће и наша села: Islam, Poljani donji, Škabrnja, Zemunik, Kožino, Nin itd. имати по којег ђовјеча, са којим ће се моћи поћинјати организација на селу.

Наша Матица радује се одржавању овог теčaja, јер већ годинама она истице потребу рада у овим запушеним селима, па је и сада учинила све што се је могло, да људе доду на теčaj.

Pisma iz naroda

Огранак Здравствене задруге у Мокром Пољу. У недељу дне 7 II одржана је у Мокром Пољу велика скупштина Книнске здравствене задруге при огромном учешћу селјака. Дупком пуна мокропољска школа није била у стању, да прими сав народ, те је под ведрим небом остао знатан дио учесника, да кроз отворена врата слуша излагања говорника. Ово спонтано и тако рећи неприправљено учешће многобројног народа најбољим је доказом, да здравствена задруга има најздравију основу од свих других грана народног рада. Свака организација на селу треба да почне од здравствене задруге, јер је она најприкладнија, најјефтинија, а к томе најприхватљивија и селјаку најкориснија форма задружног рада. Полазећи од најпрече народне потребе, од лијечења његове болести, наћи ћемо на широм отворена врата, кроз која ће се моћи да унесе врло лако све оно, што је у стању да подигне нашег селјака из његове запушености и незнања. Путем задружног удруживања и здравственог просвјетивања отворати ће пред нама чврсто затворена народна врата, те стога овакву акцију треба подупријети свом енергијом јер ћемо једино тим начином моћи свладати отпор и неповјерење селјачких маса према сваком напред-

† Marko prof. Ježina

Дне 7 фебруара о. г. преминуо је у 60 годни у Бановинској болници Šibenčanin Marko prof. Ježina, умрорљени први директор šibenske realne i velike gimnazije.

Није само живот појединца нити су само његове заслуге и успјеси; битно је садржина живота, битни су душевни мотиви, ђувства и осјећаји, који ђовјечји живот испунјају. А садржина покојниковог живота била је племенитост и доброта те снажна љубав и оданост према Југославији и родном граду. Из ове јаке и узвишене животне садржине потекло је читав његов рад и дјела, свака његова мисао и настојања. Нјега, којег су на путу живота ишћекивали и напори и нешваћанја и противности, ништа стого није сметало, ништа му није donosilo razočarenja, да би sustao, јер је своју родну груду vollo dubokom i istinskom љубави. Snaga one љубави obasjava нас и кријећце душу нашу и budućih нараштаја uspomenom, која ће и у historiji Šibenika остати trajna i neizbrisiva.

Smrću Marka prof. Ježine лежи oborena или за најмање kazano silno oslabljena kulturna aktivnost grada Šibenika, коју је он својом снажном личношћу, radinoшћу и ustrajnosti podržavao да не potone у врлогу današnjice. Smrću Marka prof. Ježine битно је oslabljena и kulturna veza, коју је је он знао да снажи и podržava s vanjskim kulturnim svijetom на корист и slavu rodnog grada.

У uspomenom на покојника веже нас vjećita zahvalnost и priznanje. Slava mu!

X.

Debata o adresi

Kada се је у Нароdom претставништву pretresao nacrt adrese, učestvovali су врло љепим govorima: senator g. dr. Uroš Desnica и narodni poslanik g. dr. Marko Kožul, те tom prilikom podvukli и istakli najhitnije probleme и potrebe naroda у нашој banovini. Njihovi govori učinili су снажни utisak на све narodne senatore и poslanike.

ном раду. То је увјерење, које је морао стећи сваки онај, који је видео ону пажњу и оно одобравање на које су говорници мокропољске скупштине наишли. Народ је у Мокром Пољу и сам осјетио потребу оснивања једне здравствене организације, те је прије више година створио неку врст здравствене задруге и уплатио чак све удјеле. Али оваква усамљена и никим непотпомогнута акција морала је дуго чекати на почетак рада, јер тада није било нигдје у близини никакве сличне организације, а до лекара је било тешко доћи. Под заштитом једне јаке и добро организоване задруге, као што је книнска, мокропољски огранак моћи ће лако да се развија, јер ће имати и лекара од своје матице у Книну.

Народ је то схватио, те је са највећим одушевљењем прихватио оснивање овог задружног огранка.

Послије љепог исцрпног излагања рада здравств. задруге на селу са стране задружног повјереника г. попа Јове Миодраговића, претсједник книнске здр. задруге г. др. Јовановић приказао је начин организовања книнске задруге и ђених сеоских огранака, те користи које ће имати селјак од здрав. задруге. Споменуо је, да ће матица задружна са својом апотеком остати у Книну, али да ће

sav rad biti koncentrisan na selo, gdje će u zadrujnim odsjecima biti male apoteke i ambulante.

Надаље је задружни лекар г. др. Рајко Таузовић врло lijepo говорио о здравственом просвјетивању на селу, те о хигијенским сеоским уређајима, која се постизавају путем здравственог удруживања. Сваки говор наилазно је на неопходно одобравање са стране присутних. На крају је сељак Јандрија Вагвић споменуо и друге потребе села, које би се могле на основу задружног рада остварити. Скупштина се је развила уз најсрднији поздрав говорницима, те уз чврсто уверење да се је у Мокрој Пољу започела једна велика акција, која ће народу донијети велике користи. На крају сељаци из Радучића замолили су говорнике да на света три Јерарха дођу у Радучић и одоже народу предавање о здравственом покрету, на шта су они врло радо пристали.

Ervenik, 28 I 1932.

Svetosavska proslava u Erveniku. — Stanovnici našega sela nijesu imali sreće da budu učesnici ma kakove proslave, a koje se po drugim naprednim selima vrše. Ove godine na naročito svečani način i to po prvi put u našem selu dostojno je proslavljen dan srpskog prosvjetitelja sv. Save. Toga dana naše selo bilo je prepuno narodom iz bliže i dalje okoline, iz najudaljenih sela i sa planina sišli su seljaci da prisustvuju svečanoj proslavi narodnog velikana. U mjesnom hramu, koji je bio dupkom pun i premalen da primi toliki broj učesnika, otslužena je svečana služba Božija u običajno vrijeme, i poslije sv. službe narod je u masama krenuo do mjesne osnovne škole.

Školska dvorana bila je iskićena zelenilom, državnim zastavama i narodnim vezivom. Svečanost je započela sa vodoosvećenjem, a nakon toga mjesni sveštenik g. Nikola J. Sekulić održao je prigodno slovo o sv. Savi, u kome je ukratko izložio život i rad sv. Save na crkvenom i prosvjetnom polju. Poslije sveštenikova govora, mjesni učitelj g. Svetozar D. Triva održao je predavanje o utemeljitelju dinastije Nemanjića i srpske narodne države i o sv. Savi. Svoj govor završio je sa riječima: „Mi Njemu dugujemo našu duboku harnost, što je u današnju našu državnu zgradu, koja se kroz vjekove zidala u duši naših velikana i On uzidao svoj ugaoni kamen, te neka nam budu uzorom njegove vrline i žrtve za otadžbinu“. Oba su govora sa velikom pažnjom saslušana i burno pozdravljena.

Zatim su dvanaestorica učenika deklamovala nekoliko patriotskih, religioznih i šaljivih pjesama, koje su recitovali iznad svakog očekivanja sa puno razumijevanja i oduševljenja.

Prisutni su, među kojima je bio veliki broj dačkih roditelja, bili su ushićeni i zadivljeni rječitošću i slobodnošću svoje dječice, a mnogim majkama u očima zablislahu suze radosti.

Na posljednju izveden je komad „Jugoslavija“ sa živom slikom u kojemu je istaknuta ljubav i odanost viteškom i uzvišenom domu Karađorđevića, a nakon toga ispevana je državna himna. Djeca su kćala Nj. V. Kralju, Otadžbini i Kraljevskom domu. Svečanost je završena sa: „Uskliknimo s ljubavlju sv. Savi!“

Svoj školskoj djeci podijeljeni su razni darovi, a siromašni daci dobili su ručak, kao i u ostale dane, iz školske kuhinje Pod. Crvenog krsta.

Narod se je razišao noseći duboko u duši uspomenu na jednu ovakovu rijetku svečanost. Poslije podne nastalo je veliko narodno veselje sa narodnim kolom.

Željati je da i dalje naše zopušteno selo proslavlja svoje narodne velikane, po ugledu na ovogodišnju proslavu, koju su pripremili nasi vrijedni gg. sveštenik i učitelj Svetozar Triva.

Ova ista svečanost kojoj je prisustvovalo mnoštvo naroda, posvjedočava, da naš narod ne zaboravlja svoje velikane i da trajno vezuje za njihove svijetle uspomene toplu zahvalnost i iskrenu ljubav.

Ilija D. Vekić,
glavar sela

Knin, februara.

Proslava Sv. Save. — Stara popularnost ove crkvene i nacionalne proslave ne popušta, ona raste, nejućakom vremenu uprkos. Možda je to i karakteristika današnjeg doba. Moralne vrijednote koje su vještačkom propagandom preuveličane, vraćaju se na svoju nominalu, neka nam se oprosti berzanski izraz. Istinske veličine, istinske po tome što ih cio narod u duši svojoj osjeća, zauzimlju cijelu narodnu dušu i postaju veće nego li su ikada bile, danas, kad realizam u narodnom rasuđivanju preovlađuje.

Sv. Sava je tradicionalna kninska slava. Uspjeh proslave stoga je uaprijed zajamčen. Imade ipak, od nekad i sada, razlika u sastavu narodne mase, koja se okuplja oko slike Sv. Save u Kninu na 27. januara, Ranije, u većini gospoda. Sada u ogromnoj većini seljaci, i u crkvi i u sokolani. To je valjda otuda što za građane samo sobom postaje nainteresantno i bez važnosti ono, čemu se dive seljaci.

Ujutro, na svečanoj liturgiji, u crkvi Bogorodičina Pokrova, g. pop Marko Sinobad morao se je truditi da svoje nesumnjivo lijepe i originalne misli o sv. Savi „obuče u narodno ruho“, jer je crkva bila do kraja ispunjena samim seljacima. I naš prosvijećeni pop Mirko uspio je i kao pastir duša i kao govornik, sjajno. Na diku svojoj crkvi i sebi samome

Poslije liturgije dala su djeca osnovne škole jedan lijep kulturni program u Sokolskom domu. Sa recitacijama, živim slikama i simboličkim igrokazom. Roditelji i veliki broj naroda iz okolnih sela, bili su prezadovoljni. Nastavnici koji su uložili veliki mar oko pripreme, bili su još većim zadovoljstvom nagrađeni. Cio prihod namijenjen je Crvenom krstu odnosno školskoj kuhinji u Kninu, o kojoj bi valjalo posebno pisati za javnost, da se istakne kao primjer za ugled.

Na večer, Sokolsko društvo organizovalo je proslavu u svom domu. I opet je prisustvom preovlađiva seljak seljak i varoški radnik.

Proslavio je održao starešina društva g. dr. Ivan Grgić. Razvio je tezu, da je sv. Sava ogromno velik, ako po ičemu, a ono po tome, što ga je cio jedan narod, bez bogatstva i bez prosvijećenosti, obespravljeni i svih ljudskih prava lišeni rajet'n, kroz najtragičnije vjekove, nosio duboko usadena u duši, i u uspomeni sv. Save nalazio duševnu okrepu, koga je jačala da vjerom neokrene, da krv svoju i ime ne zaboravi i da narodnu zajednicu održi. Uspomena sv. Save dočuvala nam je narod od Kosova do Karađorđevića moralno jaki i ne-dirnut. Tako veliku ulogu u duševnom životu cijelog naroda nije mogla imati sama blistava odežda crkvenog vel-

kodostojnika, nego jedna istinska i duhovna veličina.

U nastavku proslava g. dr. Grgić zastupao je mišljenje da bi srpstvo, usred sukoba između Istoka i Zapada i docnije osmanlijske najezde, bilo naprosto pregaženo i zbrisano, da sv. Sava nije stvaranjem autokefalne crkve spasio i za uvijek učvrstio njegovu nacionalnu i političku homogenost i kulturnu individualnost.

Iza proslava recitovao je g. M. Asanović pjesmu o sv. Savi, a društveni hor je otpjevao svotosavsku himnu. Zatim su slijedile vježbe muškog članstva i ženskog naraštaja. Osobito ova posljednja vježba teška ali savršeno izvedena, bila je pozdravljena velikim pljeskom. Najzad su sok. dilentanti odigrali jedan igrokaz i onda se je razvila nevezana, intimna i bratska zabava.

Pored mnogih seljaka iz okolice, na proslavi je uzelo učešća cjelokupno članstvo seoskih sokolskih četa iz Kninskog polja i iz Vrbnika. Selo probudeno, kulturno osviješteno i organizovano, biće kadro da ono i kroz buduće vjekove čuva narodne svetinje.

K.

Biskupija, 4 februara.

Proslava sv. Save u Biskupiji. — Nije to prvi put što je proslavljen svečano u Biskupiji blagdan sv. Save. Još prije oslob. denja slavio se taj blagdan svake godine. Na „bratskim ručkovima“ budila se nacionalna svijest, gdje još nije bila probudena i jačao otpor. Nije slučajno baš Biskupija dala nar. mučenika Oslisima Popovića. Plod je to dugogodišnjeg rada. (U Biskupiji škola po stoji od 1869 god., kao jedna od prvih u srezu).

Jedino na taj način ne može shvatiti sav onaj zanos, s kojim se narod sprema za tu proslavu, ono svečano raspoloženje i oduševljenje.

Ove godine je ta proslava osobito uspjela. Otpočela je sa službom u crkvi u 9 sati. Poslije službe krenula je litija u školu. Školska djeca i narod. Gosp. Nikola Vukojević, sveštenik osvetlio je „vodcu“, a zatim održao „Proslav“ o sv. Savi. Govorio je vrlo lijepo i iznio velike zasluge sv. Save u vjerskom, kulturnom i političko-nacionalnom pogledu. Dječji zbor otpjevao je „Himnu sv. Save“. Od deklamacija najuspjelije su bile „Na Vračaru“ od Steve Lazića i „Savin monolog“ od D. sanke Maksimović. Seoski mladići izveli su šalu „Muž moje žene“ od Jurja Devića. I konačno najuspjelija tačka programa Luketina „Davalaska napast“, slika iz radničkog života, sa tendencijom „Ne pij rakiju“ Osobito je uvjerljivo izvedena uloga „Martina“, koga piče konačno upropaštava. Svi ostali pretstavljajući u jednom i drugom komadu potpuno su zadovoljili.

Iza toga je po tradicionalnom običaju bio „bratski ručak“, koji je bio zbilja bratski. Starac Simo Popović pok. Mije pali kao domaćin krsnu svijetlu. U najboljem raspoloženju, a sa svečanom ozbiljnošću održane su vrlo lijepe zdravice, u kojima se raspravljalo o mnogim današnjim pitanjima. Neki su pošli dosta duboko na pr. „Križa, seljak i kultura“ ili „Značenje današnje proslave“, i kad se uzme da su to sve seljaci, moramo se iskreno diviti.

Zahvaljuvati pojedincima, koji su doprinijeli ovoj lijepoj svečanosti nije moguće, jer su se svi prisutni trsili, koji više, koji manje, da bude što bolje i ljepše. A oni koji su mogli, a nijesu bili prisutni, jer ne shvaćaju nek se ugledaju u njihov primjer.

Marin Frančević.

Мокропоље, 6 II 1932.

Другом половином мјесеца децембра прошле године, дошла нам је учитељица, јер учитељ сам није могао радити са 178 ђака. Истога мјесеца и године, када су настали Божићни празници, учитељица је отпутовала својима, да нам се више никада не поврати. Добила је премјештај за Плавно, у ком је већ било три учитеља, на 355 ђака. Ми сматрамо да нам је овим учињена очигледна неправда, јер до данас другог учитеља нисмо добили, а како чујемо нећемо га ни добити до краја ове школске године, па сам сматрао за своју дужност, да овај неправедни поступак надлежне школске власти изнесем пред јавност.

Ако се ово питање не ријеша кров најкраће вријеме, навратићемо се још једном на ово питање и овим путем.

Мокропољац

Кула-Атлагића, фебруара.

При мјесној основној школи дне 20 јануара о. г. отворен је пољопривредни течај. Течај је отворио замјеник начелника среза бемковачког г. др. Роков, који је у свом говору ивио значај ових течаја. Течај не трајаће неколико недеља и на њему ће бити наступани предмети: из пољопривреде — предава ср. агроном Б. Малешевих, из шумарства — инж. Б. Маран, из ветерине — ср. ветеринар С. Кулушић, о чувању здравља — ср. лекар Б. Какушкин и из опће наобразбе — учитељ Гр. Иљашенко. Свега се уписало 44 полазника. Интересовање код сељака огромно, чак долазе из сусједних села.

Г. И., учитељ

Potrošnja alkohola u Zagrebu

U Zagrebu je kroz godinu 1931 potrošeno alkohola ukupno 155 000 hektolitara. Od toga samo vina 106.000 hl. Potrošnja vina se je kroz posljednju godinu nešto povećala. G. 1929 popijeno je vina 94.626 hl, g. 1930 96.792 hl, a 1931 g. 106.407 hl. Dok se potrošnja vina povećava, potrošnja piva se pomalo smanjuje. God. 1929 popijeno je piva 41.575 hl, 1930 g. 41.297 hl, a 1931 g. 38.776 hl.

Pad cijena stoč

Ovih dana došlo je do velikog pada cijena stoč u Sloveniji radi smanjenog izvoza u Austriju. Cijene blagu po kg. žive vage bile su: teklad 4.—4.15 din. volovi 2.50—4, krave 1.50—2, svinje 8—10.

Prilozi Zdravstvenoj zadrugi u Kninu.

Od Zdravstvene zadruge u Kninu primamo:

Odmah pri pripremanju za rad članice i članovi ove zadruge sa najvećom ljubavi počele su doprinositi svojoj zajedničkoj ustanovi raznovrsne darove. Darovali su braća i sestre zadrugari-zadrugarice: Bica Pokrajac, Anita Pokrajac, Toma Škarić, dr. Vuko Jovanović, Đuro Vojvodić (peć, ormar, ručnike, vješalice, sljalice, šipke za zavjese, korpe za papir itd.)

Uprava najtoplije na darovima ovim blagodar plemenitim darovateljicama i darovateljima.

Uprava

SJEĆAJTE SE „MATICE“ PRILOZIMA

Pretstavnik vlasnika «Privredno-kulturne matice» za Sj. Dalmaciju i odgovorni urednik Lazar Matić, sekretar Matice, Štampa Nove štamparije - Šibenik Zastupnik N. Čikato.